

Щеглюк Світлана

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник
старший науковий співробітник відділу просторового розвитку
ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. Долішнього НАН України»
м. Львів, Україна

Svitlana Shchegliuk

PhD (Economics), Associate Professor
Senior Research Fellow, Spatial Development Department
SI «M. I. Dolishniy Institute of Regional Research
of the National Academy of Sciences of Ukraine»
Lviv, Ukraine

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ВИКЛИКИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ МІСТ ОБЛАСНОГО ЗНАЧЕННЯ УКРАЇНИ GLOBALIZATION CHALLENGES OF ECONOMY DEVELOPMENT OF UKRAINIAN CITIES

У XXI ст. світова економіка демонструє новий етап розвитку міст, який можна назвати переосмисленням ролі міст та урбанізацією, оскільки більше половини населення вже проживає у містах з тенденцією до збільшення, а економіка 600 провідних міст акумулює також понад 50 % ВВП світу [1, с. 48]. Міста, формуючи центри впливу, стають продуцентами нових сенсів, ідей та рішень. Вітчизняна економіка водночас втягнута у глобалізаційні процеси та внутрішні траєкторії урбанізації характеризується певними особливостями як розвитку міст, так і структурними трансформаціями їх господарств. Важливим науковим завданням є оцінка сучасних глобалізаційних викликів прогресивному розвитку міст, визначення панівних тенденцій у трансформації структури економіки міст, оскільки така послідовність забезпечить вирішення проблем, які постали перед містами України. Структуроформуючими компонентами та чинниками економічного відтворення міського середовища у постіндустріальній економіці визнаються інновації, людський капітал, комфортні умови проживання населення та місця прикладання праці. До глобалізаційних викликів, які стоять перед сучасними містами відносимо: домінуючу урбанізацію (збільшення міського населення), досягнення Цілей сталого розвитку 2030, кліматична криза, поляризація розвитку, бідність та зростання захворювань.

У центрі нашого дослідження перебувають структурно-економічні трансформації у містах обласного значення (МОЗ) Західного регіону України (у складі Волинської, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської, Рівненської та Чернівецької областей). Таких міст налічується 34 і вони є неоднорідними за своїми характеристиками: демографічними, адміністративними, функціональними тощо. Так, лише місто Львів за новими стандартами ДБН Б.2.2-12:2019 відноситься до великих (значних) міст (з чисельністю населення понад 500 тис. осіб до 800 тис. осіб), м. Івано-Франківськ та Чернівці належать до великих міст (від 250 до 500 тис. осіб), 12 міст є середніми (понад 50 до 250 тис. осіб), а понад половину міст знаходяться у когорті малих (до 50 тис. осіб). За адміністративними функціями чотири міста – обласні центри, 19 – районні центри, 11 – центри міських об'єднаних міських територіальних громад (станом на 2018 р.); за економічними функціями міста є полі- та монофункційними (з домінуючими промисловими, рекреаційними функціями).

На тлі глобалізаційного виклику, що стосується зростання міських мешканців, в Україні даний тренд не є таким однозначним та повсюдним. Глобалізаційні виклики поєднуються з локальними трендами, так, поряд з вітчизняною депопуляцією зростання міського населення стосується великих міст та міст із зростаючою економічною базою.

Протягом 2012-2018 рр. демографічна ситуація в містах була нестабільною, зростання чисельності населення було зафіксовано лише у семи містах: Івано-Франківську, Чернівцях, Тернополі, Луцьку, Вараші та Яремче, у інших містах спостерігається зменшення населення, причому майже у всіх малих містах (рис. 1).

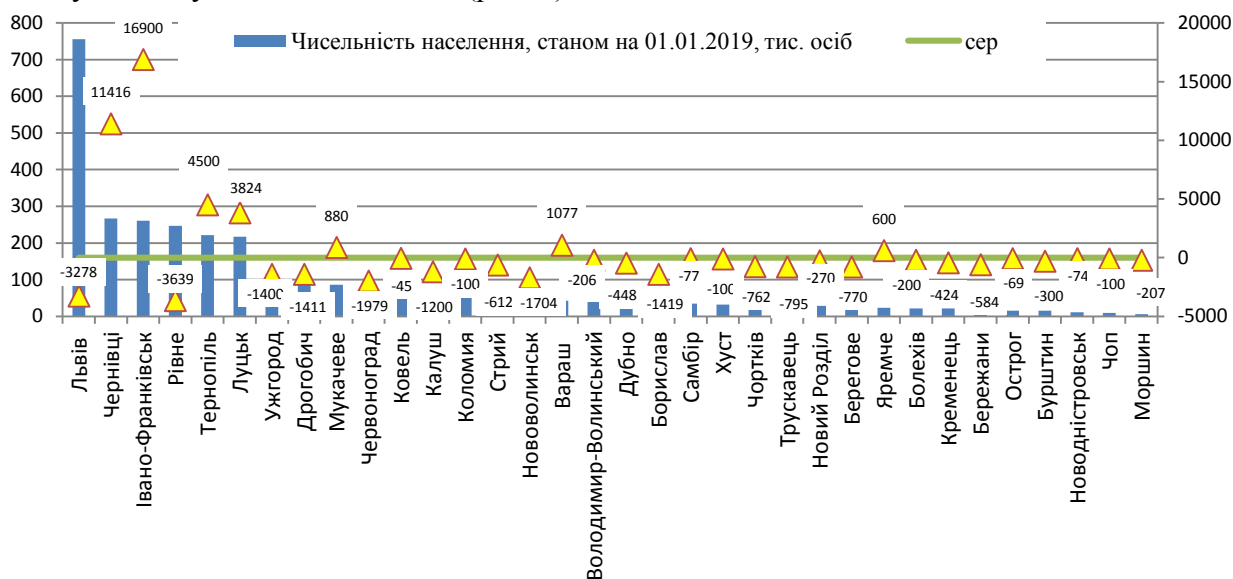

Рис. 1 Розподіл міст обласного значення Західного регіону України за чисельністю населення та абсолютним приростом/скороченням населення за період 2012-2018 рр. (права шкала – особи, ліва шкала – тис. осіб)

Джерело: побудовано за даними Головних управлінь статистики областей Західного регіону України.

Отже, сучасними викликами, які формуються на різних рівнях організації впливу – глобальному, національному, регіональному та локальному, є: глобалізація, прискорена урбанізація, досягнення Цілей сталого розвитку 2030, кліматичні зміни, депопуляція населення України, урбіцид на Сході України та реформування місцевого самоврядування з утворенням нових адміністративних одиниць – об'єднаних територіальних громад та ін. (рис. 2).

Зазначимо, що на кожний сформований виклик повинна бути відповідна реакція, оскільки нехтування ним може призвести до загострення соціально-економічної ситуації в містах та підвищення бар'єрів для здійснення якісних структурних трансформацій. Вагоме значення слід відвести пошуку адекватних інструментів реагування на виклики та розробку механізмів мінімізації їх впливу шляхом впровадження цілісної структурної політики на рівні держави з пріоритетами на рівні міст, до формування яких залучити всіх стейкхолерів: місцеву владу, населення та бізнес.

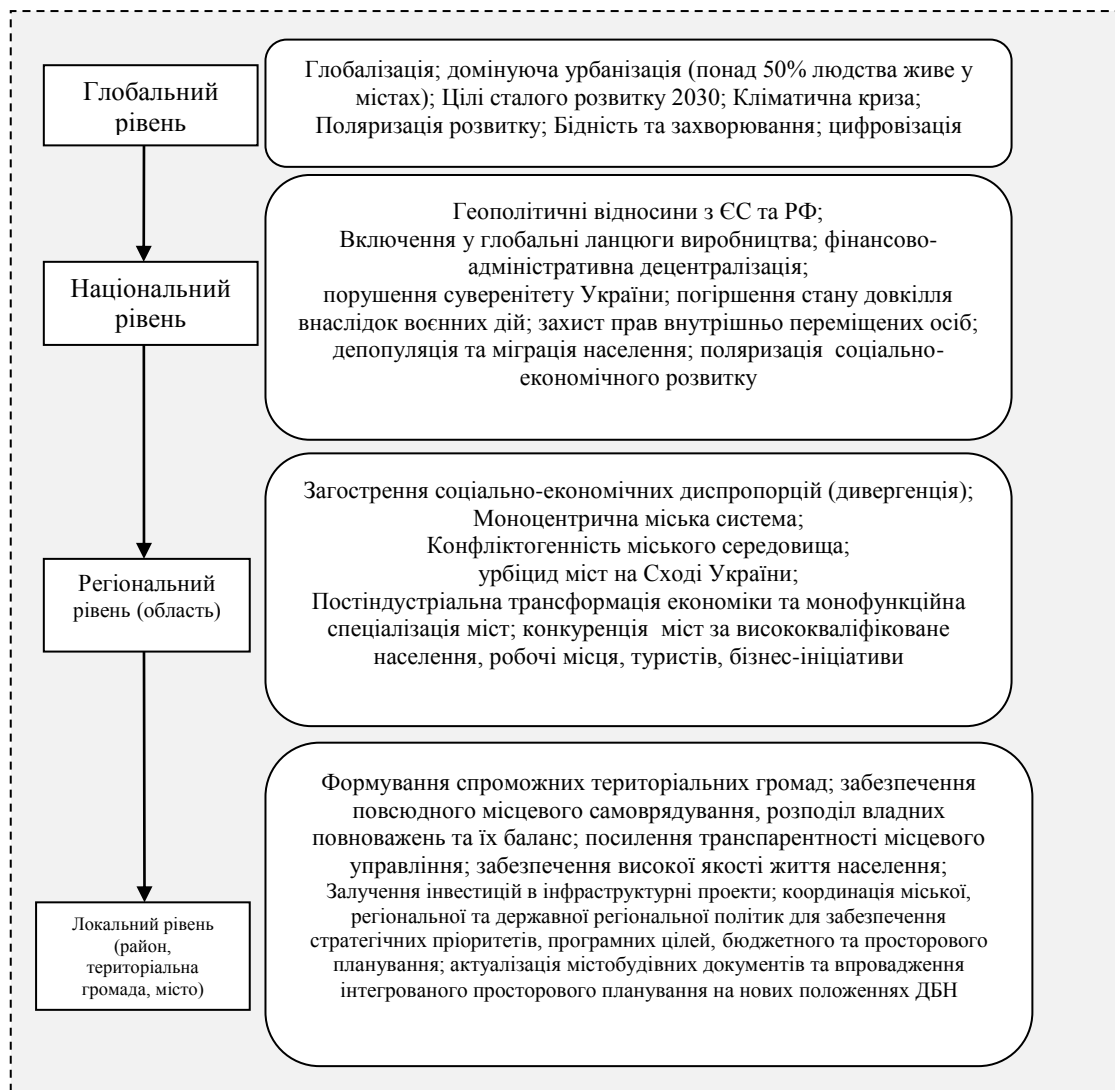

Рис. 2 Виклики перед економіки міст України в умовах постіндустріалізації
 Джерело: складено автором

Перелік використаних джерел:

1. Підгрушній Г. Урбогенез в Україні: визначальні чинники, особливості прояву та основні етапи. Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін : монографія / за ред. К. Мезенцева, Я. Олійника, Н. Мезенцевої. Київ: Видавництво «Фенікс», 2017, С. 48-64.